

SERRA D'OR

DOSSIER «LA CULTURA PROCESSADA. REVOLTA, IDENTITAT I CREACIÓ»

FRANCESC-MARC ÀLVARO, VINYET PANYELLA, JORDI BIANCIOTTO,

IGNASI GOZALO-SALELLAS, DAVID CASTILLO, JÚLIA OJEDA CABA

ENTREVISTA «JOAN-PERE VILADECANS» JOAN BURDEUS, PILAR VÉLEZ

CIÈNCIA «JOAN ORO» MERCÈ PIQUERAS

LA CULTURA
PROCESSADA.

REVOLTA,
IDENTITAT
I CREACIÓ

1.

2.

3.

L'IMPACTE DEL PROCÉS INDEPENDENTISTA SOBRE EL SISTEMA CULTURAL CATALÀ

Presentació de **FRANCESC-MARC ÀLVARO**

Ha arribat l'hora de començar a fer balanç. De quina manera ha influït sobre el sistema cultural català la crisi institucional que arriba al seu punt àlgid amb el referèndum del primer d'octubre de 2017 —ara fa sis anys— i el marc repressiu dictat pels poders de l'Estat espanyol? Aquesta pregunta travessa molts debats que són damunt la taula o que són latents i que ningú gosa encetar. En aquest dossier, explorem les relacions complexes entre el moviment polític independentista des de l'any 2010 i l'univers de la creació i el consum culturals, amb atenció a un aspecte central com és el de la llengua.

En el pla estrictament polític, no tenim encara un diagnòstic clar i compartit sobre el que ha estat el Procés; diversos són els factors que impedeixen, de moment, una anàlisi consensuada per la majoria d'actors implicats. Aquesta circumstància, tanmateix, no ha de servir com a excusa per a postergar o arraconar les preguntes imprescindibles que vinculen aquest conflicte polític amb categories bàsiques com la identitat, la cultura, la llengua, la tradició, la creació, el consum, la memòria, etcètera.

En definitiva, des de les pàgines de «Serra d'Or», volem aportar materials per generar, afavorir, impulsar i facilitar un debat crític, rigorós i enraonat sobre l'impacte del Procés en una cultura que venia marcada per dues coordenades molt assentades: la visió resistent forjada sota la dictadura franquista i la visió normalit-

zadora construïda durant els anys dels governs de Jordi Pujol. El Procés ha mostrat, crec que sense voler, les febleses i algunes fortaleces d'un sistema cultural que no disposa d'un Estat propi, per bé que gaudeix d'una xarxa civil rellevant i activa. La posterior pandèmia també ha fet emergir alguns fenòmens que se superposen als efectes de la crisi política que ens ocupa.

Per analitzar aquesta cultura processada —la cultura catalana sota la llum del Procés i les seves derivades— hem convocat cinc veus de generacions, sensibilitats i entorns diferents que ens aporten una radiografia —forçosament provisional, però molt nítida— del país en aquesta dimensió tan fràgil i tan robusta alhora.

L'escriptora, investigadora i gestora cultural Vinyet Panyella, que és l'actual presidenta del Consell Nacional de la Cultura i de les Arts (CoNCA), subratlla que l'independentisme del Procés no va contemplar la cultura com un dels àmbits de les anomenades estructures d'Estat i ens recorda que, d'altra banda, arrossegàvem «la part corresponent del dèficit fiscal de trenta anys d'espoli que afecta la totalitat del país, la governança i els serveis públics». En el fons de la seva anàlisi, una constatació: «amb Procés o sense, la cultura a Catalunya no té un Estat propi i té, en canvi, l'Estat en contra».

El periodista i crític musical Jordi Bianciotto, bon coneixedor de l'escena artística a tots els Països Cata-

lans, no defuig un assumpte envitricollat: considera que «és hora d'admetre que la llengua va ser una víctima col·lateral del Procés: matèria hipersensible i potencial font de conflictes fins i tot dins de les mateixes files independentistes». En el seu article, alerta d'algunes paradoxes i del perill de perdre la nació un cop la nova República no s'ha pogut dur a terme. Per reblar el clau, ens convida a observar l'exercici de la identitat col·lectiva sense deslligar-la del conflicte.

Ignasi Gozalo-Salellas, assagista i professor de comunicació i filosofia de la Universitat Oberta de Catalunya (UOC), afirma que el Procés «ha sigut un enorme núvol que, amb la seva força tel·lúrica, ha col·laborat paradoxalment a la invisibilitat —que políticament denunciava— d'una cultura minoritària com la nostra». Així mateix, posa en evidència que una part de la vitalitat literària, teatral i cinematogràfica dels darrers anys ha tingut lloc al marge del terreny de joc processista i que la «febre política» ha fet que Catalunya hagi «relegat la cultura al desinterès i a una minsa incidència envers la societat».

David Castillo, poeta, novel·lista i crític de llarg recorregut, ens diu que el Procés ha estat «una oportunitat real perduda» que hauria pogut servir —segons el seu parer— per a «coronar realitats continuament amenaçades com la unitat lingüística o la vertebració d'una realitat cultural més enllà d'uns polítics paralizants, en totes dues bandes». En el seu diagnòstic,

destaca que el Procés «ha ressuscitat problemàtiques del passat i també la ignorància i amnèsia que ens caracteritza». El seu punt de partida és que aquest moviment de ruptura no lliga gaire amb una societat que qualifica de «més aviat panxacontenta».

Tanca aquest dossier l'article de la crítica literària i investigadora Júlia Ojeda Caba, que ha analitzat les relacions entre literatura i Procés en diversos treballs acadèmics. La seva tesi és que el relat de la normalitat institucional ha xocat amb el discurs del nou independentisme i ha ocultat i desdibuixat la naturalesa profunda del conflicte, per la qual cosa «era impossible generar les condicions de possibilitat que fessin emergir una cultura rupturista, combativa, desobedient i sobretot allunyada dels referents, els codis i el llenguatge de l'etapa autonomista». Ojeda explica que aquesta «fantasia de normalitat» —amb l'afegit d'alguna metàfora errònia— està estretament relacionada amb la producció cultural d'aquesta dècada agitada, sense obres ni propostes —assenyala— com les que «el país necessitava per representar-se, per explicar-se, per consolidar-se com a comunitat política consagrada a la lluita cap a l'autodeterminació».

Desitgem que aquestes pàgines animin persones, entitats i institucions a parlar en veu alta, sense defugir assumptes incòmodes, sobre l'estat de la cultura catalana a la llum del conflicte polític Catalunya-Espanya i tenint en compte l'empremta dels anys del Procés.